

Inhoud

Woord vooraf 9

Het woord is aan de procureur 13

‘Voor geld danst de beer’ 19

Getuige: substituut-procureur-generaal Bjorn Backx

Gekozen thema: assisenzaken

‘Druggebruikers weten niet wat ze slikken’ 43

Getuige: substituut-procureur des Konings Ken Witpas

Gekozen thema: drugstrafiek, perscontact

‘Soms werd er een camion vol miserie
binnengereden’ 65

Getuige: substituut-procureur-generaal Bart De Smet

Gekozen thema: jeugdzaken

‘Als ik overtuigd ben, ben ik overtuigd’ 89

Getuige: procureur des Konings Anne-Marie Gepts

Gekozen thema: leiding geven, algemene strafzaken

‘De Vierde Wereld bestaat ook in België’ 109

Getuige: substituut-procureur des Konings Christel Minne

Gekozen thema: jeugd en gezin, verkeer

‘Iedereen kan een zware fout begaan’ 127

Getuige: substituut-procureur des Konings Tim Van hoogenbemt

Gekozen thema: algemene strafzaken, cybercriminaliteit

‘De realiteit overtreft de fictie’ 145

Getuige: eerste substituut-procureur des Konings Veerle Cielen

Gekozen thema: intrafamiliaal geweld

‘Schrijnende toestanden wennen nooit’ 161

Getuige: substituut-procureur des Konings Lentle Jespers

Gekozen thema: jeugd- en zedenzaken,
onrustwekkende verdwijningen, perscontact

‘Sommige daders reduceren hun slachtoffer tot winstgevende koopwaar’ 183

Getuige: substituut-procureur des Konings Maarten Sobrie

Gekozen thema: mensensmokkel en mensenhandel

‘Het bloed kruipt waar het niet gaan kan’ 199

Getuige: substituut-procureur des Konings Erik De Bock

Gekozen thema: burgerlijke stand

‘Botsen is blazen’ 221

Getuige: substituut-procureur des Konings Cindy Van Dijck

Gekozen thema: verkeerszaken

‘Misdaad mag niet lonen’ 237

Getuige: substituut-procureur des Konings Fanny De Bruyne

Gekozen thema: dierenwelzijn, krotwoningen

Woord vooraf

Op een blauwe maandag zoals er wel meer zijn, werd ik gebeld door substituut-procureur-generaal Bart De Smet. Met veel enthousiasme stelde hij me voor een boek te schrijven over het beroepsleven van de procureur en zie, die banale weekdag kreeg plots een totaal andere dimensie. ‘Oei,’ schrok ik, ‘is dit wel een goed idee? Er wordt wel eens gefluisterd dat procureurs strenge autoriteiten zijn. Wat als Vrouwe Justitia ongegeneerd over mijn schouder loert en elk geschreven woord kritisch analyseert? En wat als ik, uit angst voor gerechtelijke stappen of pijnlijke compromissen, een aantal hallucinante anekdotes noodgedwongen moet schrappen?’ Ik geef het grif toe, ik ben een fervente voorstander van vrije meningsuiting. Maar zijn we, als het erop aankomt, niet allemaal een beetje *Charlie*?

Toch hielden mijn vooroordelen niet lang stand. De procureur intrigeerde me en wie vrouwen al dan niet opzettelijk nieuwsgierig maakt, weet dat dit nooit zonder gevolgen blijft. Meteen kreeg ik een aantal spannende verhalen te horen over een troosteloos allegaartje frauduleuze praktijken, georganiseerde misdaad, duistere familieschandalen en ander onfraai gesjoemel, en dat was toch wel eventjes slikken. Snel werd duidelijk dat procureurs, helaas vaak onterecht afgeschilderd als de boze tegenhangers van rechters en advocaten, hun dossiers vanuit een menselijk standpunt benaderen en dat hulpvaardigheid en mededogen hun niet vreemd zijn. Beklijvende levensverhalen die niet zouden misstaan in een beklemmende film noir blijven ook na de werkuren hangen en bezorgen menig procureur slapeloze nachten. Honoré de Balzac stelde dat priesters en magistraten het ambtsgewaad nooit helemaal afleggen en die bewering zou weleens kunnen kloppen. Een hele geruststelling in tijden van kapseizend moraliteitsbesef.

Impulsiviteit laat zich zelden dwingen. Nog voor ik het goed en wel besepte, stemde ik volmondig toe. Toch vermoed ik dat de oude waarheid ‘wiens woorden nooit geschreven werden, diens gedachten zullen nooit gelezen worden’ er ook voor iets tussen zat. Zo gebeurde het dat ik met een hoofd vol vraagtekens aan dit nieuwe boek begon. Binnen de kortste keren werd ik vanuit mijn veilige biotoop in een onbekend doolhof gedropt met de opdracht mijn weg feilloos naar het eindpunt te vinden en dat met – wie had anders verwacht? – oog voor de deontologie.

Ik ging ervan uit dat procureurs, in lang vervlogen tijden aangesproken met *weledelgestrenge*, tot een select herengezelschap behoorden, maar die redenering blijkt compleet achterhaald. Hoewel een vrouw in toga not done was, behaalde Marie Popelin, suffragette in hart en nieren, in 1888 als eerste Belgische vrouw een rechtendiploma. Toch werd haar, omdat ze vrouw was, de toegang tot de balie geweigerd, wat uiteindelijk zou leiden tot de feministische beweging. De wet van 1958 betekende een historisch keerpunt in de juridische gelijkenschakeling van de gehuwde vrouw. Toch zou het nog tot 2006 duren voor in Vlaanderen de eerste vrouwelijke procureur des Konings werd benoemd. ‘Het kan verkeren,’ zei Bredero en hij had overschot van gelijk: vandaag kiezen meer vrouwen dan mannen voor het ambt van procureur.

Wie denkt dat procureurs een veilige job hebben, vergist zich. Om u niet op uw honger te laten, enkele voorbeelden: begin jaren zeventig werd de procureur van Palermo door de Cosa Nostra voorgoed het zwijgen opgelegd en leden van de Rote Armee Fraktion, beter bekend als de Baader-Meinhof groep, kogelden in 1977 zonder pardon de Duitse procureur-generaal Siegfried Buback neer. ‘Ach, lang geleden,’ denkt u? Welnee, dergelijke koelbloedige afrekeningen zijn van alle tijden. In 2015 kreeg de Argentijnse procureur Alberto Nisman zowaar in zijn badkamer een kogel door het hoofd nadat hij een aanhoudingsbevel tegen presidente Cristina Fernandez de Kirchner had opgesteld, en datzelfde jaar liet de hoogste Egyptische gezagsdrager, procureur-generaal Hisham Barakat, het leven bij een aanslag met een bomauto. Een van de getuigen haalde aan dat er, ondanks strenge beveiligingsmaatregelen, af en toe Ecuadoraanse collega’s worden geliquideerd. Wordt de toga ooit vervangen door een kogelvrije vest? En wat zal de volgende stap zijn? Lijfwachten? Kalasjnikovs? Misschien niet eens zo’n absurde gedachte in tijden waarin apps ons waarschuwen voor nakende terreuraanslagen.

Aanvankelijk was het de bedoeling dat elke getuige, zonder juridisch taalgebruik, over een bepaalde materie zou vertellen. Gaandeweg week ik van deze strikte richtlijn af. Niet om dwars te liggen, maar om een exacter beeld te scheppen over wat er echt leeft. Tijdens de gesprekken werd duidelijk dat deze hofleveranciers van gerechtigheid gedurende weekend- en nachtdiensten met elk aspect van het strafrecht geconfronteerd worden. Hun opdrachtenlijst, te lang om op de sommen, is niet van de minste: van onschuldige deugnietenstreek tot geraffineerde moord en alles wat daartussen ligt.

Kortom, u kunt het zo gek niet bedenken of de procureur krijgt er wel eens mee te maken. Recente studies tonen aan dat er dagelijks zo'n 40.000 gedachten door ons hoofd flitsen en dat, hou u vast, zeventig procent daarvan negatief zijn. Geen wonder dat het soms grondig misloopt. Omdat ik altijd wel wat inspiratie kan gebruiken en me graag met anderen leven bemoei, ging ik op zoek naar ongecensureerde verhalen die weinig aan de verbeelding overlaten. Ik werd niet teleurgesteld, het gros van de geïnterviewden beschikte over een olifantengeheugen waar zelfs Kai-Mook jaloers op zou zijn, en dat leverde een aantal verbijsterende anekdotes op die ik niet kon of wilde laten liggen. Meer is niet nodig om de argeloze lezer bij de nek te grijpen en te boeien.

De titel verraadt veel over dit boek. Dankzij de openhartigheid van de zegslieden die geen enkel persoonlijk thema omzeilden, leren we de gemoedstoestand van de procureur in al zijn facetten kennen. Vrijwel alle getuigen gaven aan dat misdaden gelinkt aan kinderen diepe sporen nalaten en dat de dagelijkse confrontatie met slachtoffers en daders soms verre van evident is. Toch werd de strafmaatregel steeds in eer en geweten gevorderd. Voltaire beweerde dat er maar één moraal is, zoals er ook maar één meetkunde is, maar is dat wel zo? Volgt het hart altijd de rede of kunnen empathische gevoelens al eens ongevraagd de bovenhand halen? Wordt het dan een beetje zoals kiezen tussen de pest en de cholera? En mag er, ondanks de vaak trieste omstandigheden, al eens gelachen worden?

Deze en een pak andere vragen, stelde ik aan de twaalf welbespraakte procureurs die plaatsnamen in mijn publieke biechtstoel. Het duurde niet lang voor ik van het ene verhaal in het andere tuimelde. Het werd een ontdekkingsstocht vol verrassende wendingen met onthullingen over gekoesterde dromen, verloren illusies, geleerde lessen en herwon-

nen ambities. En dat alles met één gemeenschappelijke factor: de inzet voor het vak. De betogen, soms kalm en bedaard, soms vurig en passie-neel, af en toe ontroerend eenvoudig, spannend of grappig, zullen waarschijnlijk het wereldnieuws niet halen, maar in de herinneringen van de vertellers hebben ze een ereplaats veroverd. Mijn taak beperkte zich tot vragen stellen, luisteren en schrijven. Een standpunt innemen of een oordeel vellen, hoorde er niet bij. Toch betrapte ik mezelf al eens op uitroepen als: 'Dat kan toch niet! Echt? Maar enfin toch!' Het moet gezegd, als liefhebster van onconventionele karakterrollen kreeg ik, mede door de aanhoudende thrillerplot, waar voor mijn geld. Wie meer wil weten en vanavond niets gepland heeft, kan zich met dit boek in een comfortabele zetel installeren, al dan niet met een wijntje en, voor de gevoelige zielen, een doos Kleenex binnen handbereik.

Bij deze een welgemeende dank u wel aan mijn metgezellen op deze reis, de procureurs (in alfabetische volgorde) Bjorn Backx, Veerle Ciel-en, Erik De Bock, Fanny De Bruyne, Bart De Smet, Anne-Marie Gepts, Lentle Jespers, Christel Minne, Maarten Sobrie, Cindy Van Dijck, Tim Van hoogenbemt en Ken Witpas die ik, na maandenlange samenwerking, op een bezitterig toontje wel eens *mijn* procureurs durf te noemen. Bedankt voor het vertrouwen en de bereidwilligheid om jullie verhalen met ons te delen. Dat er tijdens het schrijven, ondanks ettelijke cappuc-cino's, decadente dosissen chocolade en veel te veel sigaretjes, af en toe een *mission impossible*-storpje door mijn gedachten woedde, lijkt nog slechts een onbeduidend akkefietje. Het was de moeite meer dan waard.

Veerle Maebe

Het woord is aan de procureur

‘Het woord is aan de procureur,’ zegt de rechter bij het begin van elke strafzaak. Voor de beklaagde is dit vaak een spannend moment. Hij of zij zal van de procureur te weten komen wat de bewijzen zijn, en zo ja, welke straf er wordt gevraagd, namens de samenleving. De beklaagde kan dan zelf en via zijn advocaat in de tegenaanval gaan, het betoog van de procureur afbreken of afzwakken. Na het debat beslist de rechter. Het gebeurt zelden dat de procureur een vrijspraak vraagt. De reden daarvoor is dat er voorafgaand aan het strafproces een voorbereidend onderzoek plaatsvond, waarin de procureur een belangrijke rol speelt.

Voor de procureur zelf is het woord nemen in de rechtszaal ook een belangrijk moment. Hij moet kleur bekennen, een concrete straf naar voor schuiven, een helder betoog houden. De beklaagde moet te weten komen wat hij verkeerd deed, hoe sterk de aanklacht gebaseerd is op bewijzen en welk leed hij veroorzaakt heeft. Dat maakt het makkelijker om de straf te aanvaarden.

Voor de procureur is het interessant geregeld te kijken naar de beklaagde, die soms anderhalve meter verder zit. Hij kan vaak al inschatten hoe de beklaagde zijn verweer gaat voeren. Sommigen zijn agressief. Ze onderbreken, maken gebaren, kijken boos. Anderen geven zich over. Ze kijken naar beneden, tonen soms hun verdriet. Nog anderen laten niet in hun kaarten kijken. Zij blijven stil en waardig luisteren, ze laten geen goed- of afkeuring blijken. Op de terechtzitting ontstaat meestal een proces van actie en reactie, met argumenten die als torpedo's worden afgevuurd door de procureur en nadien de verdediging. Het gebeurt

maar zelden dat de beklagde akkoord gaat met alles wat de procureur hem of haar verwijt.

Het Belgisch gerecht is een complex raderwerk met twaalf rechtbanken, vijf hoven van beroep, één Hof van Cassatie en één Grondwettelijk Hof. Boven die structuren zijn er Europese rechtscolleges, zoals het Hof van Justitie te Luxemburg (vooral economisch recht) en Het Europees Hof te Straatsburg (mensenrechten). Hun uitspraken zijn bindend voor Belgische rechtscolleges.

Rechtbanken besteden veel tijd aan strafzaken. Wie de strafwet overtreedt, riskeert te moeten verschijnen voor de politierechtbank (doorgaans verkeersovertredingen), de correctionele rechtbank (de overige misdrijven) en, uitzonderlijk, het Hof van Assisen. De meeste mensen weten wat een *rechter* moet doen: nakijken of het proces eerlijk verloopt, de feiten en de schuld beoordelen en de gepaste straf opleggen. Hij is de centrale figuur. De rol van de *politie* is ook bekend: misdrijven opsporen, arrestaties enzovoort.

Maar in de rechtszaal is er ook nog de zogenoemde *procureur des Konings* of de *procureur-generaal*. In tv-series is dat vaak een soort dondergod Thor die met zijn hamer gooit, het laat bliksemen en steeds de zwaarste straf eist. In boeken van Jef Geeraerts komt een ander type procureur naar voor: de pantoffelheld die een onbenullig aanhangsel is van de onderzoeksrechter. De Geeraerts-procureur is ook corrupt. Hij vervalst processtukken, begraaft strafzaken als *vriendendienst*... Dit is uiteraard een karikatuur. In mijn zestien jaar bij het parket heb ik nooit enige druk ervaren om een onderzoek te stoppen of in een bepaalde richting te sturen.

Wanneer iemand polst naar mijn beroep en ik het woord 'procureur' uitspreek, valt er soms een pijnlijke stilte. Alsof ik een agent van de Gestapo ben. Mensen hebben vaak een verkeerd beeld van wie wij zijn en wat wij doen, al is daar een klein beetje verandering in gekomen door de tv-serie *De rechtbank*.

De procureur des Konings is een magistraat met een enorm takenpakket. Hij maakt deel uit van het parket. Dat woord 'parket' dateert van de zeventiende eeuw, toen rechtszaken nog in open lucht plaatsvonden, op marktplaatsen en onder lindebomen. De aanklagers, destijds ambtenaren van de koning (*les gens du Roi*), kregen het voorrecht op een par-